

Genowefa ideje

Tizennégy nyarán két világos egyenruhás cári katona jött lóháton Michałért. Michał látta, ahogy közelednek Jeszkotle felől. Feléje sodorta nevetésüket a forró levegő. Michał megállt a ház küszöbén lisztől fehér kabátjában, és várt, noha tudta, mit akarnak.

– *Vi kto?* – kérdezték.

– *Menya zovut Mihail Juzefovics Nyebeszkij** – felelte Michał annak rendje és módja szerint.

– *Nu, jeszty u nasz szjurpriz.***

Átvette a papirost, és bevitte a feleségének. Genowefa egész nap sírt, és összekészítette Michał holmiját, amit magával vitt a háborúba. Úgy legyengült a sírástól, hogy nem bírta átlépni a ház küszöbét, hogy tekintetével a hídig kísérje férjét.

Mikor lehullott a krumplicvirág, és helyébe kis zöld bogyó nőtt, Genowefa megállapította, hogy terhes. Megszámolta a hónapokat az ujján: május végéig, az első szénakaszálásig számolt vissza. Akkor történhetett. Most kétségbeesett, hogy már nem tudta elmondani Michałnak. Lehet, hogy napról napra növekvő

---

* A beszélő nevek fordítását lásd a kötet végén. (Itt és a továbbiakban a fordító jegyzete.)

** Maga kicsoda? – Mihail Juzefovics Nyebeszkijnek hívnak. – Hát, hoztunk egy kis meglepetést. (orosz)

hasa valamiféle jel, hogy Michał visszajön, muszáj, hogy visszajöjjön. Genowefa egyedül vezette a malmot, úgy, ahogy Michał csinálta. Felügyelte a munkásokat, kiállította a gabonát beszállító parasztoknak. Fülelte a malomköveket forgató víz zúgását és a gépek dübörgését. A liszt megült a haján és a szempilláján: amikor este a tükör elé állt, egy öregasszonyt látott benne. Az öregasszony ezután levetkőzött a tükör előtt, és a hasát vizsgálta. Befeküdt az ágyba, de a párnák és a gyapjúharisnya ellenére sem bírt megmelegedni. S minthogy az álomba, akárcsak a vízbe, mindig lábbal lép az ember, sokáig nem tudott elaludni. Bőven volt tehát ideje imádkozni. A „Miatyánkkal” kezdte, aztán jött az „Üdvözlégy, Mária”, s a végére hagyta kedvenc elavás előtti imádságát – az őrangyalához. Kérte, fogadja oltalmába Michałt, elvégre könnyen lehet, hogy háborúban egynél több őrangyala van szükség. Azután az imádság átváltozott a háború képeivé – egyszerű, szegényes képek voltak, mert Genowefa nem ismert más világot, mint Őskor, sem más háborúságot a szombati verekedésen kívül a főtéren, amikor a részeg férfiak kitántorogtak Szlomától. Ilyenkor kabátjuk szárnyánál fogva rángatták, a földre döntötték egymást, és fülig maszatosan, mocskosan, szánalmasan hemperegtek a sárban. Genowefa ezért közelharcnak képzelte a háborút, sárban, pocsolóában és szemétben, olyan harcnak, amelyben rögtön, egy csapásra megoldódik minden. Csodálkozott hát, hogy olyan sokáig tart a háború.

Néha, mikor vásárolni indult a városkába, hallgatta az emberek beszélgetését.

– A cár erősebb Németországnál – mondták.

Vagy:

– Karácsonyra véget ér a háború.

De nem ért véget sem azon a karácsonyon, sem a négy utána következőn.

Közvetlenül az ünnepek előtt Genowefa vásárolni indult Jeszkotléba. Ahogy ment át a hídon, meglátott egy lányt, aki a

folyóparton lépdelt. Szegényes ruhában volt, mezítláb. Csupasz lába merészen süppedt a hóba, mély, apró nyomokat hagyott. Genowefa megborzongott, és egy pillanatra megállt. Lenézett a lányra, és keresett neki egy kopejkát a retiküljében. A lány felemelte a tekintetét, találkozott a pillantásuk. Az érme a hóba pottyant. A lány elmosolyodott, de nem volt sem hála, sem rokonszenv a mosolyban. Nagy fehér fogai elővillantak, zöld szeme felfénylett.

– A tiéd – mondta Genowefa.

A lány leguggolt, ujjával finoman kihúzta a hóból az érmét, majd elfordult, és szó nélkül továbbment.

Jeszkotle olyan volt, mintha hiányoznának belőle a színek. Fekete, fehér, szürke minden. A főtéren férfiak álltak kis csoportokban. A háborút tárgyalták. A városok romba dőltek, lakóik vagyona szanaszét hever az utcákon. Az emberek menekülnek a golyók elől. Testvér a testvérét keresi. Nem tudni, ki a rosszabb – a ruszki vagy a német. A németek gázzal mérgeznek, amitől az ember szeme kidülled. Az új aratásig éhínség lesz. A háború az első csapás, amit újabbak követnek majd.

Genowefa elhaladt a lóürülék-kupacok mellett, melyek megolvasztották a havat Szenbert boltja előtt. Az ajtóra szegezett deszkára a következő volt felírva:

DROGÉRIA

SZENBERT ÉS TSA

kizárólag elsőrendű árut tart raktáron

Mosószeppant

Kékítőt

Búza- és rizskeményítőt

Olajt gyertyát gyufát

Rovarirtó port

A „rovarirtó por” olvastán hirtelen elgyengült. Eszébe jutott a gáz, amit a németek használnak, s amitől kidülled az ember

szeme. Vajon a svábbogarak is ezt érzik, amikor rájuk szórja Szenbert rovarirtóját? Kénytelen volt néhányszor mély levegőt venni, nehogy elhányja magát.

– Tessék parancsolni – mondta éneklő hangon az előrehaladott terhes, fiatal nő. Genowefa hasára nézett, és elmosolyodott.

Genowefa benzint, gyufát, szappant és új padlókefét kért. Elhúzta ujját az éles sörtéken.

– Kitakarítok az ünnepekre. Felmosok, kitisztítom a függönyt, kipucolom a kemencét.

– Nálunk is ünnep van. A Szentély felszentelése. Nagysága Őskorba valósi, ugye? A malomban dolgozik? Ismerem magát.

– Most már mindketten ismerjük egymást. Mikorra várja a babát?

– Februárra.

– Én is februárra.

Szenbertné kezdte kirakni a pultra a szürke szappankockákat.

– Még sosem gondolt arra, nagysága, hogy minek szülünk mi, ostoba nők, amikor körös-körül háború van?

– Az Úristen biztos...

– Az Úristen... Az Úristen jó könyvelő, és vigyáz a „követelés” és a „bevétel” rovatra. Egyensúlynak kell lenni. Amennyi a veszteség, annyi a szaporulat... Nagysága biztos fiút vár, attól olyan szép.

Genowefa felemelte a kosarát.

– Nekem kislány kéne, mert a férjem a háborúban van, és apa nélkül rosszul nevelődik a fiú.

Szenbertné előjött a pult mögül, és kikísérte Genowefát az ajtóig.

– Mindenkinek kislány kéne. Ha egyszer csak mindenki lányt szülne, béke lenne a világon.

Mindketten elnevelték magukat.